

Turkse zuivelsector tussen groeipijnen en potentie

Tekst en beeld: Jef Verhaeren

Turkije behoort tot de 10 grootste zuivelproducerende landen wereldwijd. De zuivel is meteen ook het vlaggenschip van de Turkse landbouw. Het land doet er dan ook alles aan om de EU bij te benen. De Turkse melkveehouderij heeft ter zake echter nog een lange weg te gaan.

De dierlijke sector is goed voor één derde van de Turkse landbouwactiviteit en voor 26,5 procent van de productiewaarde van de Turkse landbouw (28 miljard euro).

Er worden in Turkije ook nog 14,28 miljoen schapen gemolken.

De productie gaat in stijgende lijn van 12,5 miljoen ton in 2010 tot bijna 18,5 miljoen ton in 2014. Maar de productie per koe is nog laag en de bedrijven gemiddeld zeer kleinschalig. Toch focust de sector ook op export en ook Rabobank vindt het zinvol in de Turkse zuivelsector te investeren.

Cijfers melkveehouderij

De Turkse melkveehouderij was in 2013 goed voor 18,22 miljoen ton melk (tegen 11,10 miljoen ton in 2005). 91,5 procent is koemelk (16,7 miljoen ton). De melkproductie gaat in stijgende lijn maar toch wordt 53 procent van de melk op de bedrijven verbruikt (zo'n 3 miljard liter), direct als rauwe melk verkocht (1 miljard liter) of verwerkt in zogenaamde mandiras: kleine, erg ambachtelijke verwerkingseenheden (2 miljard liter). Slechts 47 procent van de melk wordt geregistreerd. 31 procent van de melkproductie bevindt zich in de gebieden langs de Egeïsche en de Zwarte Zee. De melkveehouderij bevindt zich dus vooral in het westen van Turkije.

Volgens het Turks Instituut voor de Statistiek (cijfers over 2013) heeft 60 procent van de ruim 1,7 miljoen bedrijven die melk produceren, maximaal 5 koeien, 21 procent 6 tot 9 koeien, 13 procent 10 tot 19 koeien, 4,3 procent 20 tot 49 koeien en 1,55 procent meer dan 50 koeien.

Turkije telt 5,6 miljoen melkkoeien. De gemiddelde melkgift per koe is zeer laag: 2.970 liter (tegen 1.654 liter in 2000). De stijging van de productiviteit is vooral te danken aan een geleidelijke overschakeling van oude plaatselijke rassen naar gekruiste en Westerse rassen. Holstein wint steeds meer terrein, gevolgd door Brown Swiss en Simmental. De gemiddelde melkgift van melkvee dat is geregistreerd in het nationaal stamboek, ligt rond de 6.000 liter. Er zijn ook bedrijven die een gemiddelde van 11.000 liter halen. Er worden ook nog 14,28 miljoen schapen en 3,9 miljoen geiten gemolken.

Zuivelproducten spelen een belangrijke rol in het Turkse consumptiepatroon. Drinkmelk wordt relatief weinig geconsumeerd. Per capita wordt gemiddeld 37,3 kg melk verbruikt op jaarbasis (gemiddeld 288,3 kg in de EU). De Turken verbruiken veel yoghurt, witte kaas en gezouten melk.

Slechts 1,55 procent van de Turkse melkveebedrijven heeft meer dan 50 koeien.

De Turken verbruiken veel witte kaas.

De Turkse landbouw kort

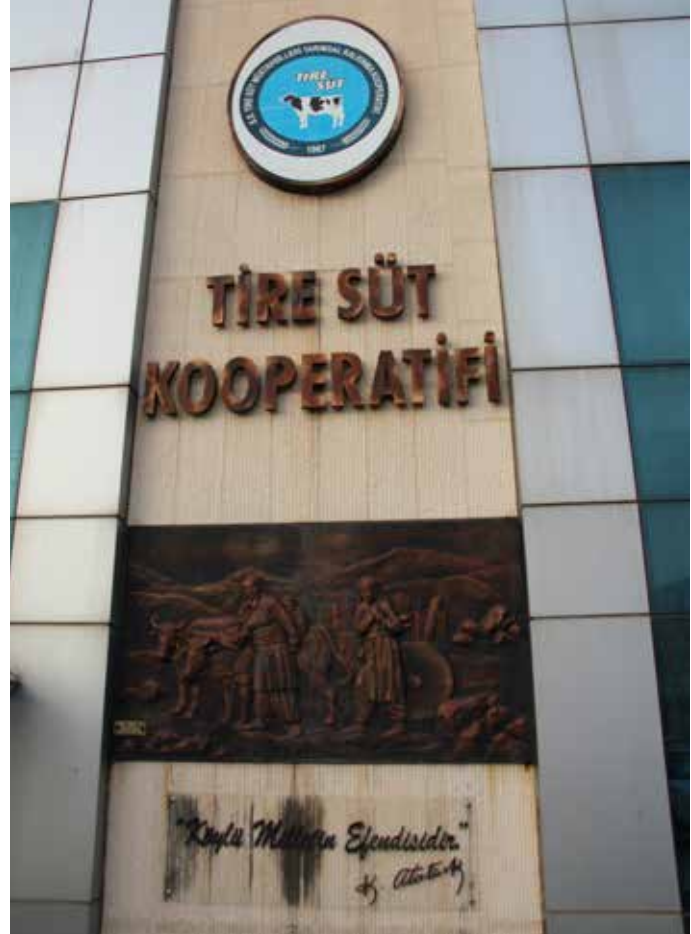

Turkije heeft 79,4 miljoen inwoners en is 783.562 km² groot. Bijna de helft van de bevolking is jonger dan 30 jaar. De landbouwproductie is vrij zelfvoorzienend. Ongeveer een derde van het grondgebied wordt bewerkt maar lijdt onder erosie en verwaarlozing. Kleinschaligheid is troef: 50 procent van de boeren heeft minder dan 5 ha. Veel bedrijven zijn gemengd. De landbouw is belangrijk voor het Turkse bnp.

De helft van de landbouwgronden, vooral op het centrale hoogland, wordt gebruikt voor het telen van granen, vooral tarwe, gerst, rogge en haver. Langs de Zwarte Zee is er nogal wat maïs te vinden en theeplantages. De groenteteelt vindt men vooral in de vruchtbare streken langs de Egeïsche en Zwarte Zee. Turkije is één van de grootste producenten van hazelnoten, kersen, vijgen, abrikozen, kweeperen, granaatappels, watermeloenen en komkommers. Het staat ook in de top 5 van producerende landen van tomaten, aubergines, paprika's, linzen, pistachenoten, uien en olijven. Rond Izmir is er een groeiende katoenproductie.

Toch is de dierlijke sector goed voor één derde van de Turkse landbouwactiviteit en voor 26,5 procent van de productiewaarde van de Turkse landbouw (28 miljard euro). De zuivelsector (van koemelk) neemt daarvan 42 procent (3,13 miljard euro) voor zijn rekening. Men verwacht echter een sterke groei tot een productiewaarde van 9,7 miljard euro in 2018. Er zijn ruim 2 miljoen veeteeltbedrijven. Er zijn zo'n 50 miljoen schapen maar 91,5 procent van de geproduceerde melk is koemelk. De zuivelsector groeit sterk maar de kwaliteit is laag, mede door de versnippering. Van alle rundveebedrijven produceert 97 procent ook gewassen. Dat geldt echter slechts in beperkte mate voor voedergewassen.

Vele jaren is de landbouw beschermd door de overheid. Dat leidde tot stilstand en gebrek aan investeringen en innovatie. Mede onder invloed van de EU heeft de overheid het geweer van schouder veranderd en is overstapt naar een systeem van ontkoppelde steun. Hygiëne en traceerbaarheid laten nog veel te wensen over. ←

De coöperaties zijn erg versnipperd en slecht gestructureerd.

Na Unilever zijn er enkele belangrijke Turkse spelers zoals Sütas, Pinar Süt en AK Gıda.

Melkverwerking

Zoals gesteld wordt slechts 47 procent van de melkproductie geregistreerd en verwerkt in zuivelfabrieken. De verwerking is sterk versnipperd. Volgens het Turks Instituut voor de Statistiek zijn er 1.350 verwerkingsbedrijven die melk ophalen en verwerken tot producten die verkocht worden in supermarkten en dergelijke. De mandiras, die heel traditionele producten (vooral kaas) produceren, vormen daarin natuurlijk de meerderheid. In 2010 begon de Turkse Landbouwbank langetermijnkredieten te voorzien zonder intrest voor geregistreerde melkveehouders. Ook de zuivelverwerking kreeg een steuntje in de rug en er werd meer geïnvesteerd.

De mandiras gaan achteruit. Vandaag wordt 85 procent van de melk verwerkt door 70 zuivelfabrieken ofwel 5 procent van het totale aantal. Er kwamen meer private bedrijven, ook buitenlandse. Unilever bijvoorbeeld is de grootste zuivelverwerker in Turkije. De zuivelindustrie heeft het echter nog moeilijk om voldoende melk te vinden die aan de noodzakelijke kwaliteitseisen voor verwerking voldoet.

Er zijn twee grote coöperaties maar die hebben zwakke structuren, zijn regionaal zeer versnipperd en niet erg efficiënt. Privéverwerkers doen het beter. Unilever is met 18 procent de grootste speler. Dan volgen

enkele belangrijke Turkse spelers zoals Sütas, Pinar Süt en AK Gıda. Kaas is met 32 procent het belangrijkste zuivelsegment gevolgd door roomijs (24 procent) en yoghurt (18 procent). Unilever neemt 75 procent van de roomijsproductie voor zijn rekening. Sütas is met 22 procent marktleider in yoghurt en Pinar Süt met 17 procent marktleider voor drinkmelk. De kaasproductie is zeer gefragmenteerd. Sütas is marktleider met 12 procent en de 8 grootste kaasproducenten hebben samen 30 procent van de markt.

Zuivelmarkt en melkprijs

Een groot probleem voor de Turkse melkveehouderij is de zeer onstabiele melkprijs. De voerkosten liggen, gezien de beperkte teelt van ruwvoer op de boerderij, vrij hoog. In mei 2015 bedroeg de melkprijs gemiddeld 55 eurocent per liter, maar die is inmiddels gedaald.

Pinar Süt is met 17 procent marktleider voor drinkmelk en met 12 procent marktleider voor kaas.

Melkveebedrijf Titar in Tire

Mehmet Dogan baat, met de steun van externe investeerders, in Tire bij Izmir een melkveebedrijf uit met zo'n 1.000 melkkoeien. Hij beschikt over 200 hectare, hoofdzakelijk bezet met olijfbomen. Het enige voedergewas dat hij teelt is luzerne. De rest van het voer moet hij aankopen. Hij moet het nu doen met een melkprijs van 37 eurocent. De kostprijs per liter is ongeveer 30 eurocent.

In 2012 voerde Turkije voor 199 miljoen euro zuivelproducten uit en het importeerde voor 93,7 miljoen euro. In 2013 steeg de export echter met 23 procent tot 249 miljoen euro exportwaarde. De import steeg tot 116 miljoen euro. Turkije voert vooral uit naar Irak, Saudi-Arabië en andere landen in het Midden-Oosten, Afrika en ook Oost-Europa. De EU is de belangrijkste importeur maar de import wordt kunstmatig laag gehouden door het heffen van hoge importtarieven.

Na kaas met 32 procent en roomijs (24 procent) is ook yoghurt (18 procent) een belangrijk zuivelsegment.

Conclusie

Gezien de sterke groei, maar ook om geografische redenen, biedt de Turkse zuivelsector heel wat mogelijkheden. De ligging tussen Oost-Europa, het Midden-Oosten, op weg naar Azië en Afrika, biedt ongetwijfeld kansen. Er zijn echter ook nog heel veel handicaps te overwinnen. De versnippering, het gebrek aan controle en dus de zeer gebrekkige melkqualiteit vormen de belangrijkste handicaps. Het tekort aan kwaliteitsvolle rauwe melk speelt de moderne verwerking parten. Het voer moet worden aangekocht en, hoewel de veevoedersector sterk uitbreidt en moderniseert, vormt mengvoeder uiteraard een belangrijke kostenpost. Voeg daarbij de kleinschaligheid en de meestal lage melkprijs en het wordt duidelijk dat het nog wel een aantal jaren zal duren voordat de Turkse zuivelsector in die van de EU kan worden geïntegreerd. De EU-normen zijn nog zeer onrealistisch in Turkije. ←